

ХАРАКТЕР ДІЯЛЬНОСТІ ВИКЛАДАЧА ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Діяльність фахівця будь-якого напрямку ґрунтується на конкретній системі знань, навичок і умінь. Вона здійснюється в рамках сформованої структури, що складається з взаємодіючих елементів.

Серед цих складових елементів у діяльності викладача вищого навчального закладу головними є: конструктивна і проєктувальна, організаторська, комунікативна і науково-дослідницька діяльність. Усі вони взаємозалежні і взаємопов'язані, оскільки викладач покликаний вирішувати різноманітні навчально-виховні завдання, які в остаточному підсумку спрямовані на підготовку висококваліфікованих спеціалістів.

Конструктивна і проєктувальна діяльність викладача полягає у творчій переробці навчального матеріалу відповідно до цілей і завдань підготовки студентів. Переробка навчального матеріалу припускає його добір з наявних наукових даних: із навчальної і наукової літератури, звітів про науково-дослідну роботу, дисертацій тощо. Переробка навчального матеріалу включає також його композицію і складання планів (участь у розробці навчальних програм, тематичних планів, учбово-методичної документації для проведення різних видів занять). При цьому викладач керується вимогами указів Президента України, постановами Кабінету Міністрів України, наказами і директивами Міністра освіти і науки України, наказами і вказівками начальника вищого навчального закладу, рішеннями ради вищого навчального закладу, а також вказівками начальника кафедри, рішеннями засідань кафедри.

Характер конструктивної діяльності і її обсяг змінюються в міру нарощування методичних навичок і зростання складності вирішуваних завдань у навчальному процесі. Цей вид дія-

льності нерівномірний протягом навчального року. Найбільший обсяг припадає на період підготовки до проведення занять. На цьому етапі викладач продумує зміст дисципліни в цілому, взаємозв'язок її окремих частин із суміжними дисциплінами, визначає послідовність і методику викладу кожного питання. Дуже важливо відпрацювати методику введення студентів у дисципліну, продумати, якими засобами краще скористатися для забезпечення якості викладання, виявити вузлові теми, ступінь складності засвоєння кожної теми, визначити, який матеріал доцільно винести на самостійну роботу.

Більшість із зазначених питань відбиті в тематичному плані дисципліни, окремій методиці й інших учбово-методичних документах. Однак цього недостатньо. Від викладача вимагається власна ініціатива і наполегливість в удосконалюванні системи планування і ведення навчального процесу, глибоке засвоєння досвіду всього колективу кафедри.

Під час семестру викладач планує (проекує) кожне заняття окремо. Побудова окремого заняття передбачає відібрання навчального матеріалу і виділення вузлових понять і законностей у ньому; пошук правильного співвідношення фактичного і теоретичного матеріалу, логічних переходів від одного етапу заняття до іншого; розташування матеріалу в порядку зростання пізнавальних труднощів; підготовку наочного приладдя, технічних засобів навчання; визначення змісту й форми контролю успішності; аналіз і висновки щодо даного заняття і забезпечити перехід до наступному.

Організаторська діяльність викладача зумовлена його організаторськими здібностями і спрямована на системне впорядкування власної праці і праці студентів, індивідуальної, групової, колективної діяльності тих, кого навчають, що безумовно, допомагає реалізації на практиці програм, тематичних планів. Організаторські здібності виявляються також в умінні згуртувати навколо наукової проблеми надійних помічників, однодумців.

Організаторська діяльність викладача включає: органі-

зацію: а) праці викладача, пов'язаної з підготовкою і проведенням занять, виконанням науково-дослідних та інших робіт; б) індивідуальної і колективної праці студентів у ході аудиторних занять і самостійної роботи; в) систематичного контролю успішності студентів; г) тісного ділового контакту зі студентами, а також керування своєю поведінкою в різних умовах навчально-виховного процесу.

Спілкування в діяльності викладача виступає не тільки засобом наукової і педагогічної комунікації, й умовою вдосконалення професійних навичок, джерелом розвитку особистості викладача, та засобом виховання студентів.

Отже, комунікативна діяльність спрямована на встановлення позитивних відносин зі студентами, що сприяють підвищенню ефективності навчання і пізнавальної активності. При цьому виді діяльності викладач здобуває наступні основні уміння: установлювати правильні взаємини з колективами студентів; зберігати у всіх педагогічних ситуаціях доброзичливий тон; поєднувати вимогливість з повагою до особистості студента; керувати своєю поведінкою, оцінювати її і передбачати можливі наслідки педагогічних впливів; знаходити правильні форми і способи оцінки діяльності та поведінки студентів.

Для викладача вищої школи поєднання педагогічної і наукової діяльності є невід'ємними. Дослідницька робота збагачує його внутрішній світ, розвиває творчий потенціал, підвищує науковий рівень знань. Якщо педагогічна діяльність не підкріплена науковою працею, швидко втрачається професійна педагогічна майстерність. Професіоналізм саме і виражається в умінні бачити і формулювати педагогічні завдання на основі аналізу педагогічних ситуацій і знаходити оптимальні способи їх вирішення.

Виходячи з цього можна відмітити, що *науково-дослідна діяльність* викладача охоплює дослідження з проблем навчально-виховного процесу й інших напрямків залежно від завдань, що стоять перед вищим навчальним закладом і кафедрою. У будь-якому випадку науково-дослідна робота повинна бути

безпосередньо пов'язана з інтересами розвитку преподаваної дисципліни. Відомо, що найбільшій віддачі в науково-дослідній роботі можна досягти лише тоді, коли її кінцеві результати впроваджуються в навчально-виховний процес. Активна участь викладачів у наукових дослідженнях є неодмінною умовою ведення навчально-виховного процесу на високому ідейному і науково-методичному рівні.

*Т. О. Матвєєва, канд. юрид. наук,
доцент кафедри історії держави і права
України і зарубіжних країн*

ПРОБЛЕМИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

(теоретико-методологічні засади моделювання
навчального середовища сучасних педагогічних систем)

Сучасний рівень науки і техніки формує технологічне та інформаційне середовище, в якому існує людина, впливає на її стосунки з навколишнім природним і соціальним середовищем, визначає рівень можливостей людини на конкретному етапі науково-технічного прогресу.

Складовою частиною інформаційного середовища є створення педагогічних систем вищої освіти. При побудові педагогічних систем реалізація принципів відкритої освіти, використання сучасних методів і засобів інформаційно-комунікаційних технологій дозволяють суттєво розширити потенційний простір навчального середовища.

При цьому необхідно забезпечити формування і використання так званого єдиного освітнього простору, коли доступне навчальне середовище не обмежується наявною в даному навчальному закладі різноманітністю складових навчального середовища.